

Ahmed GENÇAL

VAKIF

ANLAYIŞIMIZ

*V*akıf, bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir kimse tarafından tahsis edilen mülk veya nakdiyedir. Vakıf, herhangi bir kimsenin malını, mülkünü veya parasını kendince önemli gördüğü bir amaca hasretmektir. Vakıf, insanlığın varoluşundan beri fitratında bulunan yardımlaşma, dayanışma davranışının kurumsallaşmış hâlidir. Özellikle İslâm anlayışı ile şekillenen vakıf anlayışımız Türk medeniyeti ile müesseseleşmiş, böylece tüm dünya medeniyetine ışık tutan bir düşünce ve davranış biçimi olmuştur.

Bilindiği gibi vakıf, hayır yapma duygusunun en güzel belirtisidir. Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de "*Ey iman edenler, Allah huzurunda rükû ediniz, secde ediniz, O'na kulluk*

ediniz ve hayır işleyiniz ki kurtuluşa erişesiniz." (22/Hac, 77) buyurmuş; Yüce Peygamberimiz de "*İnsan ölünce amel defteri kapanır, dünya ile ilişkisi kesilir. Ancak üç sınıf insanın ki kapanmaz, bunlar da: İnsanların yararına olan müesseseler kuranlar; (cami, okul, çeşme, kütüphane, yol, köprü, hastane, aşevi) gibi hayır kurumlarını tesis edenler. Arkasında faydalı ilim, kitap, eser, öğrenci bırakanlar. Yahut da kendisine, ailesine ve milletine yararlı olan ve geçmişlerinin kemiklerini sızlatmayan evlât bırakanların hayırları bu dünyada devam eder.*" (Ebû Dâvud, Vesâyâ; 14; İbn Mâce, Mukaddime; 20) buyurmaktadır.

İşte hadis-i şerifte zikredilen sadaka-i cariyeye, yani devam eden, akan, hayır ve devamlı sevap... Bu şerefe ve sevaba

nail olmak isteyen ecdadımız, asırlar boyunca buldukları yerleri imar etmişler. Hanlar, hamamlar, kervansaraylar, camiler, türbeler, aşevleri, şifahaneler ve bunları yaşatacak vakıflar tesis etmek için âdeta yarışmışlardır.

Nitekim asırlar geçtiği halde onların yaptığı âbideler hâlen yaşamakta, ülkemizi manevî, tarihî ve turistik yönden değerlendirmekte ve süslemektedirler.

Vakıf müessesesinin kuruluşu, İslâm dininin sosyal hayatta yardımlaşmaya ve dayanışmaya çok önem vermesinden kaynaklanmaktadır. Bu anlayış ve inanışlardır ki, vakıflar en eski ve köklü müesseselerimizden biri olmak niteliğini kazanmaktadır. Bundan dolayı “Vakıflar; memleketini seven, milletini düşünen ve insanlığa ve hatta hayvanlara hizmeti amaç edinmiş olan insanların asıl duygularının tezahürüdür.” şeklinde ifade edilir. Vakıfların idaresi vakıflar mütevellisine aittir. Vakıf, Sahih Vakıf ve Gayr-i Sahih Vakıf olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Sahih Vakıf; mülk arazi sahibinin, maliki bulunduğu mülkünü belli bir amaçla vakfetmesidir. Gayr-i Sahih vakıf ise miri arazi türünden olan arazinin yine belli bir amaca tahsisidir.

Vakıf mütevellisi, vakfedilmiş olan taşınmazlar üzerinde mülkiyetin devir ve temlik dışında diğer tasarrufları

yapma yetkisine sahip olmakla birlikte, bu arazilerin mülkiyet hakkı ile ilgili bir tasarrufta bulunmak çok sıkı şartlara bağlanmıştır.

İstanbul Fatihî Sultan Mehmet (II. Mehmet), “Kanunname-i Kitabet-i Vilayet” adlı Kanunname ile ülkenin tamamının tapu tahrir kaydını yeniden yaptırmıştır. Fatih’in çıkarmış olduğu bu Kanunnameye göre, fethedilen arazilerin nüfusu, arazinin durumu ve benzeri hususlar, teskil gayesi ile resmî görevliler tarafından yazılıp koruma altına alınacaktır. Arazinin bu şekilde yazılmasına “tahrir” denmektedir ve bu işlemi iki memur yürütmektedir. Bunlar, “Defter Emîni” ve “Vilayet Kâtibi”dir. Defter Emînine, Muharrir-i Memalik, Muharrir veya İl Yazıcısı da denmektedir.

Cihangir Hünkâr, fetihden sonra âlimler, arifler ve paşalarla beraber -hatta sonradan kendisini muhakeme edecek olan- Kadı Hızır Bey’le de yan yana, muhteşem bir merasim ile Edirnekapi’dan şehre girince beyaz atının üzerinde askerlerine son talimatını şöyle verir:

“Gazilerim! Cenab-ı Hakk’a hamd ü senalar olsun ki İstanbul’un fatihleri oldunuz! Mukâvemet etmeyip aman dileyenlere asla dokunmayın! Kadınlara, çocuklara, yaşlılara ve hastalara da en küçük bir zarar vermeyin! Sadece size helâl olan ganimetlerden alınınız!..”

Onun insan hakları beyannamesinden çok evvel ilân ettiği bu hükümler, millî tarihimizin en şerefli vesikalarından biridir. Bu âdilâne tavır karşısında hayran kalarak gözleri dolan İstanbul Patriği, Fatih’in ayaklarına kapanır. Fatih, onu ayağa kaldırarak:

“Bizim dinimizde insanlar karşısında Allah’a secde eder gibi eğilmek haramdır. Kalkınız! Size ve sizinle birlikte bütün Hristiyanlara her türlü hak ve hürriyetleri iade ediyorum. Şu andan itibaren artık hayatınız ve hürriyetiniz hususunda gazab-ı şahânemden korkmayınız!.. Patrikhane, Rum Ortodoks cemaatinin lideri olarak tarih içinde kazanmış bulunduğu bütün imtiyazları muhafaza edecektir...” der.

Fatih Sultan Mehmed Han, düşmanlar tarafından bile takdir edilen bir padişahtır. Yegâne gayesi İslâm bayrağını bütün cihana hâkim kılmaktır. Avrupa haritasını hiç yanından ayırmadığı bilinir.

Hassas, ince ruhlu, müşfik bir padişah olan Fatih, zahirî âlemdeki yükselişini, maneviyat âleminde, yani tasavvuf vadisinde de gerçekleştirmiş, zülcenâheyn (iki kanatlı, iki veçheli) dev bir şahsiyettir. Kıscası o, zâhirde de bâtında da emsalsiz bir sultandır. Millet hakkında o kadar ince ve merhametli düşünürdü ki, toplumunun sanki maddî ve manevî babası idi. Bir merhamet âbidesi olan Fatih, ümmete sa-

yırsız vakıflar te'sisi ile devrini, sosyal adalet anlayışının zirvesine yükseltmiştir. Bu vakıfların vakfiyeleri, onun ulvî yüreğinin inceliklerini sergiler.

Bir vakfiyesinde şöyle demektedir:

“İnşâ ettirdiğim imârethânemde İstanbul fukarâsı yemek yiyeler! İstanbul fethinin şehîd ailelerine ve yetimlerine ise, kapalı kaplarda, hava karardıktan sonra, komşularının dikkatini celb etmeden, on-

Fatih'in ilmi himaye etmek ve memleketinde ilmi yayılamak hususundaki çok ileri görüşünü gösteren şu hikâye onun vakıf ruhunun yaşaması için neler düşündüğünü bizlere anlatmaktadır:

Fatih, ilim erbabı yetiştirmek için bol bol vakıflar tahsis etmiş, bu işi çok geniş ölçüde tutmuştu. Bunu gören veziri itiraz etmek ister; *“Zât-ı şahane devletin mühimce bir varidatını talebe-i ulûma vakfediyorsunuz. Fakat bunlardan yüzde*

seyi bekler. Bir müddet sonra fakir halli biri gelir, namazdan sonra da camide en sonraya kalan o olur, fakat vezir elindeki altınları olduğu gibi bu adama vermeyi münasip görmez. *“Bu adama bir kaç tane altın versem kâfi.”* der ve geri kalanını devletin daha lüzumlu yerlerinde sarf edilmesini uygun bulur. O gün akşama doğru Sultan Fatih vezirini huzuruna çağırır. Emrini yerine getirip getirmediğini sorar.

Vezir, düşünceleriyle birlik-

“Fatih : “Bana bak vezirim; sen ki bana en yakın kimsesin, emirlerimi vasıtasız telâkki edersin, sen emrimi değiştirir ve böyle yaparsan yarın o yaptığım vakıflar elden ele intikal ederken ehline kâfi bir miktar ya vâsil olur ya olmaz. Ve hem sen; bunların yüzde onu ancak okur, gerisi aylak yiyici olur, demekle çok lütüfkâr davrandın? Onların içinden benim istediğim gibi yüzde bir âlim yetişsin ben razıyım. O bir memleketi tenvîr etmek için muazzam bir varlıktır; ben öyle bir âlim yetiştirmek için doksan dokuzunu, onun hatırı için doyururum.”

ların izzet ve haysiyetleri korunarak yemek ikrâm edile!..”

Görüldüğü gibi Fatih, toplumun korunmaya muhtaç fertleri için en hassas edep ve şefkat ölçülerini aksettiren bu ulvî kaideleri asırlarca evvel bu şekilde ortaya koyuyordu.

Şehid ailelerine olan ihtimamı, çok büyük bir vefa örneğidir. Bilhassa, zamanımız insanına bir nezaket, bir vicdan, bir merhamet ve bir edep dersidir.

onu adam çıkmaz yüzde doksanı aylak yiyici olur.” der.

O gün Fatih, vezirinin bu şekilde itirazını cevapsız bırakır, ertesi gün vezirine şöyle bir iradede bulunur: *“Yarın sabah şafakla Fatih Camii'ne git ilk evvel camiye kim gelip en sonra kim çıkarsa şu kesedeki beş yüz altını ona ver.”*

Vezir, Padişah'ın emri üzere o sabah erkenden caminin önüne varır, ilk gelecek olan kim-

te yaptığı işi anlatır.

Fatih : *“Bana bak vezirim; sen ki bana en yakın kimsesin, emirlerimi vasıtasız telâkki edersin, sen emrimi değiştirir ve böyle yaparsan yarın o yaptığım vakıflar elden ele intikal ederken ehline kâfi bir miktar ya vâsil olur ya olmaz. Ve hem sen; bunların yüzde onu ancak okur, gerisi aylak yiyici olur, demekle çok lütüfkâr davrandın? Onların içinden benim istediğim gibi yüzde bir*

âlim yetişsin ben razıyım. O bir memleketi tenvîr etmek için muazzam bir varlıktır; ben öyle bir âlim yetiştirmek için doksan dokuzunu, onun hatırı için doyururum.”

Vakıf hizmetleri yüzyıllardır gelişerek devam etmiştir. Günümüzde de bu gönüllü hizmeti yürüten köklü müesseseler vardır. Bunlardan birisi de Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'dır. 14. yüzyıl erenlerinden olan Somuncu Baba Hazretlerinin vakıf geleneği 1986 yılında Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin temellerini attığı bu kuruluşla yeniden vücut bulmuştur. Hâlen Vakıfın Mütevelli Heyet Başkanlığını deruhte eden H. Hamidettin Ateş Efendi'nin bir konuşmasındaki şu cümleleri siz değerli okuyucularımızla paylaşırken vakıf anlayışımızın ilelebed devam edeceğini bir kez daha hissetmiş oluyoruz.

19 Eylül 2006 tarihinde yapmış olduğu bir konuşmasında şu veciz ifadelerde bulunuyor:

“Kıymetli Gönül Dostları!

İnsanların mutlu ve huzurlu olabilmesinin ilk şartı, birbirleriyle kardeşçe, sevgi, saygı ve hoşgörü içerisinde anlaşabilecekleri, gönül bağının, gönül dostluğunun tesis edilmesidir. Tasavvuf yolunu benimseyenler, bu mektebin sıralarında, bu iklimin havasını soludukça, o atmosferde pişerek olgunlaştıkça şekillenirler. Sohbet halkalarında manevî eğitim ve

terbiye gördükçe; kendi iç dünyasındaki duygu ve isteklerini en insanî seviyeye oturturken, diğer insanlarla münasebetlerini de sevgi ve saygı kuralları dâhilinde disiplin altına alırlar.

İnsanları Allah'a yaklaştıran en kopmaz bağ iman bağıdır. Gönüllerde yerleşen bu ulvî his; hak ve adaletle toplumun huzurunu sağlayan, cemiyetleri ayakta tutan önemli temel unsurlardır. Kişinin önce kendisiyle, sonra da toplumla barışık olması ancak gönül huzuruyla mümkündür. Bunu da sağlayan en önemli etken sağlam iman ve samimiyettir. Tasavvufta öz; ihlâs, samimiyet ve gönülden bağlanmaktır.

Bizim gayemiz, Allah'a layık bir kul, Sevgili Peygamberimize layık bir ümmet olmaktır. Devrine maneviyat ışıkları saçan, yaşadığı 20. yüzyılın uluslarından; kalemiyle, kelâmıyla, manevî şahsiyetiyle ve eserleriyle gönüllere taht kuran, gönüller sultanı Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretlerinin bize göstermiş olduğu düsturda hizmet yoluna devam etmek, çalışmak ve insanlığa yeni yeni hizmetler sunmaktır.

Hulûsi Efendi Hazretleri, tasavvufi düşüncesiyle hep gönüllere hitap eden, gönüllere hizmet eden bir yüce şahsiyettir. O, Allah'ın yarattıklarına sevgi ile bakmış, “İnsanların hayırlısı, insanlara faydalı olanıdır.” prensibini benimseyerek insanlığa hizmeti, Hakk'a hizmet kabul etmiştir. İnsanlara

şefkat ve yardımda ahlâk numunesi sevgili cediti Hz. Muhammed (s.a.v.)'i örnek almış, ulu ecdadı Somuncu Baba hazretlerinin ve silsile-i sâdâtın yolunu takip etmiştir. Allah ve Resulü'nün rızasını kazanmak için, insana ve çevreye karşı duyarlı olmuş, gösterdiği hassasiyetle samimiyetini bütün ömrüne yaymıştır.

Onun hayatına bakıldığında, insanlar arası ilişkilere çok geniş seviyede yer verdiği ve bu konularda çok hassas olduğu rahatlıkla görülebilir. Hizmetleri ve hareketleriyle, ihlâs ve samimiyetin eseri olarak insanlara karşı yardımsever ve hoşgörülü, içinde yaşadığı topluma karşı güven verici ve barış sağlayıcı bir manevî görevi üstlenmiş olduğu açıkça müşahade edilir.

Efendi hazretlerinin bizlere emanet ettiği Vakfımız, her işi en güzel bir biçimde yapmış bütün dünyaya örnek olacak eserler meydana koymuştur. Tarihi eserlerin restorasyonundan, yeni yapılan hizmet binalarımıza kadar her şey insan için düşünülmüştür, her hizmet bir gönül kazanmak gayesiyle yapılmıştır.”

H. Hamidettin Ateş Efendi'nin 01.01.2006 tarihli konuşmasındaki güzel sözleriyle yazımızı taçlandıralım:

“Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Hazretleri, hizmet ve vakıf insanıdır. 1914 yılında başlayan hareketli ve bereketli bir

güzel ömür 1986 yılında kendi isimleri ile kurulan vakıf hizmetleri bir çatı altında toplanmıştır.

Yüz yıllara ışık tutacak bir vakıf anlayışı ortaya çıkmıştır. Vakfımızın kurulduğu ilk yılları hatırlıyorum, Efendi hazretleri yetmiş iki yaşlarında pir-i fani, gönlü hizmet ve Allah sevgisi ile dolu, yaşlanmış olmasına rağmen köşesine çekilmemiş yeni oluşacak hizmetlerin heyecanı ve mutluluğunu yaşıyordu. Evlatlarına hizmetlerin nasıl yapılması gerektiğini farklı bir şekilde anlatıyordu. O, gelecekte ümitli idi, her zaman gelecek nesillerin ilerde daha güzel ilim hevesi ile mücehhez olacağını söyler idi... Efendi hazretleri bir sohbetlerinde: ‘Yapılan bu hayır hizmetleri memleketimizin dışına taşıyacak ve büyüdükçe büyüyecek.’ ve ‘Yüce Allah (c.c.)’tan hüsnü kalp ile ne istedik ise oldu.’ buyurmuşlardır.

Hulûsi Efendi hazretlerinin başkanlığında Devlethanenin küçük bir odasında bir masa ve birkaç dosya ile başlayan bu hizmet ve gönül hareketi büyüklerin himmeti, evlatlarının özverili çalışmaları ile bir gönül medeniyetine dönüşmüştür. Allah’ın izni ile çok kısa bir zamanda daha güzel ve kapsamlı hizmetler yapılacaktır.

Vakıf gönüllüleri tevazu sahibidir. Büyüklerin örnek ahlâkından öğrendiği ha-

“Bizim gayemiz, Allah’a layık bir kul, Sevgili Peygamberimize layık bir ümmet olmaktır. Devrine maneviyat ışıkları saçan, yaşadığı 20. yüzyılın ulularından; kalemiyle, kelâmıyla, manevî şahsiyetiyle ve eserleriyle gönüllere taht kuran, gönüller sultanı Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretlerinin bize göstermiş olduğu düsturda hizmet yoluna devam etmek, çalışmak ve insanlığa yeni yeni hizmetler sunmaktır.”

kikatleri kendi hayatına tatbik eder; daima gönül yapıcı, güler yüzlü, tatlı dilli bir şekilde incitmeden konuşur mesai arkadaşlarına, karşı olgun bir insan olarak vazifelerini yerine getirir. Örnek bir insan olur.

Vakıf gönüllüleri idealist insanlardır. Yalnızca günü ve kısa hedefleri düşünmez ileriye dönük projeler üreterek gerçekçi ve mantıklı bir şekilde gelişen dünya şartlarına göre kendini yeniler ve geliştirir. Zamanın kıymetini çok iyi bilir. Vakıf çalışanı, Allah’a karşı olan kulluk vazifelerini noksansız bir şekilde yerine getirir. Mensubu olduğu yolun yolunda yürümeyi öğrenir. Böylece huzurlu, mutlu bir hayat sürmenin zevki ne varır.

Yaptığı her işte büyüklerin himmetlerinin kendisiyle olduğuna inanır, benlik duygusuna kapılmadan, varlık içinde yok olma şuuruyla en güzel çalışmaları, hizmetleri sırf Allah rızası için görev bilinci ve sorumluluğu ile ortaya koyar.

Bu hizmetlerinden dolayı büyüklerin himmetine mazhar olur. Himmet, her zorluğu aşmakta, kolaylığa ulaşmakta bir manevî destektir.

En güzel plan, proje ve çalışmalar Allah’ın izni ve büyüklerin himmetiyle yapılmış ve insanlığın hizmetine sunulmuştur. Ne mutlu bu yolda hizmet eden bahtiyarlara...”